

บทที่
15

หุ้นส่วน บริษัท และสมาคม

สาระการเรียนรู้

- 1. ความหมายและลักษณะการดำเนินงานของห้างหุ้นส่วน
- 2. ห้างหุ้นส่วนสามัญ
- 3. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
- 4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด
- 5. บริษัทจำกัด
- 6. บริษัทมหาชนจำกัด
- 7. สมาคม

1. ความหมายและลักษณะการดำเนินงานของห้างหุ้นส่วน

“อันสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” ซึ่งจากมาตรา 1012 นี้สามารถพิจารณาลักษณะของสัญญาเข้าเป็นหุ้นส่วนได้ดังนี้

- ▶ 1. ต้องมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งกฎหมายกำหนดเพียงจำนวนขั้นต่ำคือ 2 คน แต่ไม่ได้กำหนดจำนวนขั้นสูงไว้
- ▶ 2. มีการตกลงกันโดยนำทุนมาเข้าร่วมซึ่งไม่ใช่การทำมาหาได้ร่วมกันฉันทน์้อง
- ▶ 3. กระทำกิจกรรมร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่ตกลงกันไว้
- ▶ 4. ประสงค์จะแบ่งกำไรอันจะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น

2. ห้างหุ้นส่วนสามัญ

● **ห้างหุ้นส่วนสามัญ** คือ ห้างหุ้นส่วนประเภทที่ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีขีดจำกัด ซึ่งหมายความว่าดังนี้

- ▶ 1. ผู้เป็นหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบร่วมกัน
- ▶ 2. ต้องรับผิดชอบในหนี้ทุกชนิดของห้าง
- ▶ 3. การรับผิดชอบเป็นการรับผิดชอบแบบไม่จำกัดจำนวน
- ▶ 4. คุณสมบัติของหุ้นส่วนเป็นสาระสำคัญ
- ▶ 5. ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกันด้วยเหตุ เช่น
 - ถ้าในสัญญาจัดตั้งห้างมีการกำหนดไว้ว่ากรณีใดเป็นเหตุให้ห้างเลิกและได้เกิดกรณีนั้นขึ้น
 - ถ้าในสัญญาจัดตั้งห้างกำหนดเวลาเลิกกันไว้ก็ให้เลิกเมื่อถึงเวลานั้น

3. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

+ **ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล** มีพื้นฐานเริ่มจากห้างหุ้นส่วนสามัญ แต่เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนนำเอกสาร จัดตั้งห้างไปขอจดทะเบียนกับนายทะเบียน ห้างหุ้นส่วนนี้ก็จะมีสถานะเป็นนิติบุคคล มีตัวตนแยกออกจากผู้เป็นหุ้นส่วน เรียกว่า **ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน** หรือ **ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล**

3. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

การดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

1. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลต้องมีผู้ดำเนินการจัดการ
ห้างเรียกว่า **หุ้นส่วนผู้จัดการ**
2. ผู้เป็นหุ้นส่วนห้ามทำการค้าขายแข่งกับห้าง ไม่ว่าจะ
เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น
3. ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบในห้างโดยไม่
จำกัดจำนวน
4. ผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีสิทธิเรียกเอาทรัพย์สินของห้างมา
ชำระหนี้ส่วนตัว

3. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

การดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

5. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์และผู้มีอำนาจจัดการที่ได้จดทะเบียนไว้เมื่อจดทะเบียนห้าง

6. กฎหมายกำหนดให้ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสามารถเลิกได้ด้วยเหตุเดียวกันกับการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

7. เมื่อมีการเลิกห้างต้องมีการชำระบัญชีโดยการตั้งผู้ชำระบัญชีและจดทะเบียนขอเลิกห้าง ต่อนายทะเบียนภายใน 14 วัน นับแต่วันที่เลิกกัน ผู้ชำระบัญชีต้องจัดการชำระหนี้สิน

4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลอีกลักษณะหนึ่ง คือตัวห้างต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดจึงมีสภาพเป็นบุคคลแยกออกต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนการเรียกชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัด ให้มีคำว่าจำกัด ต่อท้ายคำว่าห้างหุ้นส่วนเสมอ

การดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

- 1. หุ้นส่วนจำกัดความรับผิด** ซึ่งจะจำกัดความรับผิดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนลงหุ้น และหุ้นส่วนประเภทนี้จะมีสิทธิหน้าที่ที่จำกัด
- 2. หุ้นส่วนจำกัดไม่จำกัดความรับผิด** ต้องรับผิดร่วมกันในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวน แต่ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าเมื่อห้างเป็นนิติบุคคลแยกออกต่างหากจากหุ้นส่วน

4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด

● การดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

1. หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด

1) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดสามารถโอนหุ้นของตนได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนอื่น

2) การตาย การล้มละลาย หรือการตกเป็นคนไร้ความสามารถของผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด ไม่ทำให้ห้างเลิกกัน (เว้นแต่จะมีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น)

3) จะเอาชื่อผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดมาเป็นชื่อของห้างไม่ได้

4) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดไม่มีสิทธิจัดการงานของห้าง

5) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดจะลงหุ้นได้แต่เฉพาะเงินหรือทรัพย์สินอื่นเท่านั้น

4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด

การดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

1. หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด

- 6) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดจะไม่ได้รับแบ่งเงินปันผลหรือดอกเบี้ยนนอกจาก ผลกำไรของห้างหุ้นส่วน
- 7) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดมีสิทธิในการออกความเห็น แนะนำ ออกเสียง เลือกตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการได้
- 8) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดมีสิทธิค้าขายแข่งกับห้างได้
- 9) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดมีสิทธิเป็นผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนได้
- 10) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำ พวกจำกัดความรับผิดจะรับผิดไม่เกินจำนวนที่ตนรับจะลงหุ้นในห้าง
- 11) ผู้เป็นหุ้นส่วนจำ พวกจำกัดความรับผิดจะรับผิดก็ต่อเมื่อห้างเลิกกัน

4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด

● การดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด

▶ 2. หุ้นส่วนจำพวก**ไม่จำกัด**ความรับผิด

ต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวน แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าเมื่อห้างเป็นนิติบุคคลแยกออกจากหุ้นส่วน ซึ่งตามกฎหมายนี้จะบังคับเอากับตัวห้างหุ้นส่วนก่อน จากนั้นเมื่อห้างไม่ชำระหนี้จึงค่อยบังคับเอากับหุ้นส่วน

ทั้งนี้ให้นำหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนสามัญมาใช้กับห้างหุ้นส่วนที่ไม่จำกัดความรับผิด เช่น การร่วมรับผิด การตายของหุ้นส่วน เป็นต้น

การชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนจำกัด ให้นำหลักเกณฑ์เดียวกันกับห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลมาใช้ คือเมื่อมีการเลิกห้างต้องมีการชำระบัญชีและจดทะเบียนขอเลิกห้างต่อนายทะเบียน

5. บริษัทจำกัด

● ลักษณะของบริษัทจำกัด

1. บริษัทจำกัดต้องมีคู่สัญญาหรือผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. มีการแบ่งทุนเป็นหุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน และจะต้องไม่ต่ำกว่าหุ้นละ 5 บาท
3. ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงค่าหุ้นที่ยังส่งไม่ครบ
4. บริษัทจำกัดต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
5. คุณสมบัติของผู้ถือหุ้นไม่เป็นสาระสำคัญ
6. ในการบริหารจัดการบริษัทนั้นผู้บริหารบริษัทคือกรรมการบริษัทซึ่งทำงานร่วมกันเป็นคณะ เรียกว่า **คณะกรรมการ (Board of Directors)**

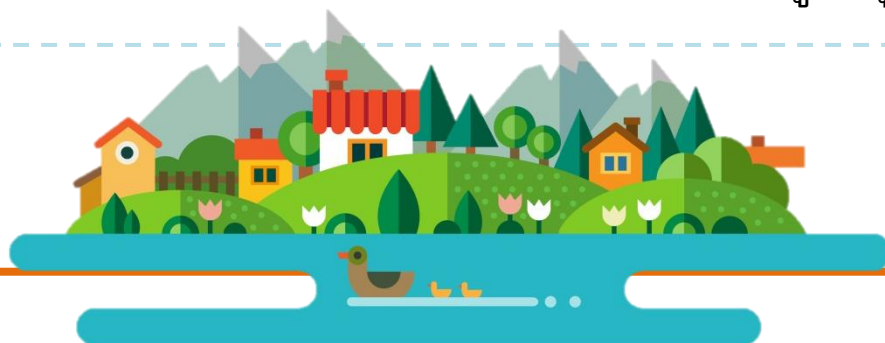

5. บริษัทจำกัด

● การดำเนินงานของบริษัท

▶ 1. ผู้ดำเนินงานบริษัท

คือกรรมการบริษัทซึ่งผู้ถือหุ้น โดยที่ประชุมใหญ่เป็นผู้แต่งตั้งและกรรมการ ถือว่าเป็นผู้แทนของบริษัท มีหน้าที่สำคัญที่จะต้องรับผิดชอบตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการของบริษัท โดยกรรมการบริษัทชุดแรกแต่งตั้งโดยที่ประชุมใหญ่ของการตั้งบริษัท ส่วนกรรมการชุดต่อไปที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นเป็นผู้แต่งตั้ง และเป็นผู้กำหนดว่ามีจำนวนเท่าใด ซึ่งโดยปกติกรรมการบริษัทไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถือหุ้น แต่เพื่อความมั่นใจบริษัทก็จะมีข้อบังคับให้กรรมการบริษัทเป็นผู้ถือหุ้นด้วยเสมอ

5. บริษัทจำกัด

2. การประชุมใหญ่

หมายถึงการประชุมผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัท ซึ่งที่ประชุมใหญ่มีสิทธิลงมติ ควบคุมดูแลการบริหารงานของบริษัท แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประชุมใหญ่สามัญ และการประชุมใหญ่วิสามัญ

3. มติของที่ประชุมใหญ่

หมายถึง มติของผู้ถือหุ้นเสียงข้างมากในที่ประชุมใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ มติสามัญ และมติพิเศษ

5. บริษัทจำกัด

4. เงินปันผล

หมายถึง เงินตอบแทนจากการลงทุนที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งโดยปกติแล้ว บริษัทสามารถจ่ายเงินปันผลได้ตามกรณีต่าง ๆ

5. การเพิ่มทุนและลดทุน

การเพิ่มทุน เป็นการบริหารงานของบริษัทที่ต้องการขยายกิจการ แต่ไม่ต้องการกู้ยืมเงิน โดยต้องจดทะเบียนเพิ่มทุนจากที่ได้จดทะเบียนไว้

การลดทุน เป็นวิธีการบริหารของบริษัทจำกัด ซึ่งบริษัทอาจจะมีเงินทุนในการดำเนินงานมากเกินไป จึงจะลดจำนวนทุนจดทะเบียนลงเพื่อคืนให้กับผู้ถือหุ้น

5. บริษัทจำกัด

6. การเลิกบริษัท

ย่อมเลิกกันด้วยสาเหตุ 2 ประการด้วยกัน คือ ด้วยผลของกฎหมาย และด้วยคำสั่งของศาล

7. การชำระบัญชี

คือ เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนเลิกบริษัทแล้วก็ต้องทำการชำระบัญชี คือการสะสางงานของบริษัทให้เสร็จสิ้น ตลอดจนจัดการเรื่องหนี้สินและทรัพย์สินของบริษัทแก่เจ้าหนี้และผู้ถือหุ้น จากนั้นจึงไปจดทะเบียนชำระบัญชีกับนายทะเบียน

6. บริษัทมหาชนจำกัด

ความหมายและลักษณะของบริษัทมหาชนจำกัด

คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน โดยที่ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องการชำระ และบริษัทดังกล่าวได้ระบุนิติบุคคลขึ้นไว้หนังสือบริคณห์สนธิ

ลักษณะของบริษัทมหาชนจำกัด มีดังนี้

1. เป็นกิจการที่มีความประสงค์จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน
2. ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องการชำระ
3. ความประสงค์ในการเสนอขายหุ้นต่อประชาชนต้องระบุนิติบุคคลขึ้นไว้หนังสือบริคณห์สนธิที่ขออนุญาตเป็น

6. บริษัทมหาชนจำกัด

การจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัด

การจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัดมีกระบวนการคล้ายคลึงกับการตั้งบริษัท เช่น มีผู้ก่อตั้ง การจดทะเบียน แต่ด้วยบริษัทมหาชนจำกัดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยทั่วไป กฎหมายจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์บางเรื่องไว้เป็นพิเศษ ดังนี้

1. ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัท
2. หนังสือบริคณห์สนธิ
3. การเสนอขายหุ้นออกใหม่
4. ประชุมจัดตั้งบริษัท
5. แจ้งให้ผู้จองหุ้นชำระค่าหุ้นเต็มจำนวน
6. ขอจดทะเบียนบริษัท

6. บริษัทมหาชนจำกัด

● การดำเนินงานของบริษัทมหาชนจำกัด

1. บริษัทมหาชนจำกัดมีการดำเนินการโดยคณะกรรมการอย่างน้อย 5 คน และกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งต้องมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรและกรรมการทุกคนต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่บรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย

2. คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการประชุมสามัญประจำปีภายใน 4 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดรอบปีบัญชีของบริษัท นอกเหนือจากนี้เรียกว่าการประชุมวิสามัญ

6. บริษัทมหาชนจำกัด

การเลิกบริษัทมหาชนจำกัด

การเลิกบริษัทมหาชนจำกัดมีอยู่ 3 ประการ คือ เมื่อมีเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ให้ดำเนินการเลิกบริษัท

1. เมื่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นลงมติให้เลิกคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน
2. เมื่อบริษัทล้มละลาย
3. เมื่อศาลมีคำสั่งให้เลิกบริษัทเมื่อผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด

7. สมาคม

ลักษณะของสมาคม

1. เป็นการรวมตัวของกลุ่มบุคคล
2. เพื่อกะทำการใด ๆ เป็นการต่อเนื่องไม่ใช่ทำกันเพียงชั่วคราวชั่วคราว
3. มีใช้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน
4. มีข้อบังคับเป็นแนวทางการดำเนินการ ซึ่งตามกฎหมาย
5. ต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

7. สมาคม

การจัดตั้งสมาคมและการจดทะเบียนสมาคม

การจัดตั้งสมาคมต้องมีข้อบังคับสมาคม เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินกิจการของ สมาคม ต้องมีรายการต่อไปนี้

1. ชื่อสมาคม
2. วัตถุประสงค์ของสมาคม
3. ที่ตั้งสำนักงานใหญ่และที่ตั้งสำนักงานสาขาทั้งปวง
4. วิธีรับสมาชิกและการขาดจากสมาชิกภาพ
5. อัตราค่าบำรุง
6. ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม
7. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคม
8. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

7. สมาคม

การบริหารกิจการสมาคม

1. ขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของสมาคมต่อสรรพากรท้องถิ่นภายใน 60 วัน นับแต่วันที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

2. ดำเนินงานของคณะกรรมการสมาคมที่อยู่ในรอบปีมีกิจกรรมที่สำคัญที่ต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) ประชุมคณะกรรมการสมาคม
- 2) จัดประชุมสามัญประจำปีอย่างน้อยปีละครั้ง
- 3) การแต่งตั้ง เปลี่ยนแปลงกรรมการ หรือแก้ไขข้อบังคับ แต่ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายในเวลาที่กำหนด

7. สมาคม

● การเลิกสมาคม

สมาคมสามารถเลิกกันได้ด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีเหตุตามที่กำหนดในข้อบังคับ
2. ถ้าสมาคมตั้งขึ้นไว้เฉพาะระยะเวลาใดเมื่อสิ้นระยะเวลานั้น
3. ถ้าสมาคมตั้งขึ้นเพื่อกระทำการใดเมื่อกิจการนั้นสำเร็จแล้ว
4. เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้เลิก
5. เมื่อสมาคมล้มละลาย
6. เมื่อนายทะเบียนถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียน
7. เมื่อศาลสั่งให้เลิก

สรุป

บุคคลเข้าร่วมหุ้นกันดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหารายขาด แคลนเงินทุน หรือกำลังความคิดในรูปแบบของผู้ประกอบการรายเดี่ยว โดยอาจอยู่ในรูปของห้างหุ้นส่วน หรือกระทั่งในรูปแบบของนิติบุคคล เช่น **ห้างหุ้นส่วนสามัญ จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด ตลอดจนบริษัทมหาชนจำกัด**

ทั้งนี้กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับองค์การธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ไว้เพื่อควบคุม และกำกับดูแลองค์การธุรกิจแบบต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ส่วน**สมาคม**เป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประเภทหนึ่ง แต่มิได้มีวัตถุประสงค์แบ่งปันหรือแสวงหากำไรหรือรายได้ กฎหมายจึงกำหนดรูปแบบจัดตั้ง การดำเนินการและการเลิกสมาคมไว้เป็นการเฉพาะอีกลักษณะหนึ่ง

